

Záhada hlavolamu konečně objasněna!

Časová osa příběhu ježka v kleci, aneb jak to s ním doopravdy bylo

Kolektiv autorů

Jaroslav Richtermoc	vedoucí projektu
Zdenek Slavík	odborný poradce - letectví a cyklistika
Ing.Eva Kučerová	odborný poradce - historie a antropologie
Ing. Miloslav Kučera	odborný poradce - podvojný účetnictví a DPH
Mgr.Zuzana Richtermocová	odborný poradce - angličtina, překlady styk s americkými úřady
Dr. Richtermocová	zápis, korektury

Použité prameny:

1. Jaroslav Foglar, Dr.Jan Fišer, Marko Čermák - Kreslený seriál Rychlé šípy, 1. souborné vydání I., II. a III. díl, 1969, 1970, 1971
2. Jaroslav Foglar - Záhada Hlavolamu - příloha Ostravského kulturního zpravodaje pro chlapce a děvčata - 1968/1969
3. Jaroslav Foglar - Stínadla se bouří - Románová příloha časopisu Ostravský kulturní zpravodaj, Puls Ostrava 1967 - 68, dotisk 1970
4. Jaroslav Foglar - Tajemství Velkého Vonta, 3. vydání, Olympia, Praha 1991
5. Jaroslav Velinský - Poslední tajemství Jana T., Druhé vydání 2013, Baset
6. Jan Trojan Roy - Po stopách Foglarova Ježka v kleci, druhé upravené vydání 2013, vlastním nákladem
7. Miloš Dvorský - Mýtus zvaný Stínadla, druhé, rozšířené vydání, Praha 2011
8. Pavel Maurer Ježek v kleci, Dosud nepublikovaný rozhovor Pavla Maurera s Jaroslavem Foglarem 1982 - 1985, první vydání 2013
9. Národní listy, ročník 41 z roku 1901, Národní knihovna ČR, Klementinum 190
10. Bible Svátá 1863 (Biblí Swatá, dle původního vydání Kralického k tisícileté jubilejní slavnosti obrácení Slowanůw na víru křesťanskou, Léta Páně MDCCCLXIII opět věrně vytištěná
11. Státní oblastní archiv v Plzni, sig.26/18 kart. 786
12. Archiv Plzeňské dieceze, farnost Spálené Poříčí
13. Mladý hlasatel č.24, ročník 1941
14. United states patent office, patent US558009 A, 7.duben 1896
15. Kolektiv autorů - The History of Aviation in The USA, Knihovna národního muzea letectví a kosmonautiky, Washington DC
16. Radek Micopulos - www.jezcivkleci.cz
17. Poselství ze Stínadel, amatérský film podle námětu Josefa Červinky - Grifina, (80.léta min stol.) Novoměstská televizní video společnost, scénář a režie Karel Hrivňák 1996,YouTube cz, 17 dílů, 155 min.
18. iDNES.cz, kultura, 17.12.2008, RŠ slaví sedmdesátiny

Prolog

O příbězích Rychlých šípů ve Stínadlech se již od doby, kdy byly sepsány, vedou dohady, mnohdy dokonce až spory, zda vůbec existovaly, kde jsou Stínadla, kdo byl Jan Tleskač a jak to bylo doopravdy s tím ježkem v kleci.

Na tyto stěžejní otázky dosud nikdo za celá ta léta nedokázal uspokojivě odpovědět. Pokusili jsme se tedy ze všech dostupných pramenů odstranit mnohdy velmi vysoký nános sedimentů uměleckého balastu, který zakrýval, převážně z komerčních důvodů, historická fakta, abychom až na dně objevili bohaté ložisko cenných informací a z něj pak přísně dodržovanými vědeckými metodami vyseparovali ryzí, stěžejní úseky tohoto příběhu.

Tyto fragmenty jsme pak seřadili chronologicky tak, aby vytvořily kontinuální časovou osu děje. V místech, kde došlo vlivem nedostatku zachovaných písemností k jisté diskontinuitě, jsme na základě mnohaletých zkušeností s rekonstrukcemi historických faktů tyto mezery vyplnili, aby vzniknuvší dějové mosty propojily jak časovou, tak dějovou osu příběhu. Objevily se tak mnohdy nečekané, možná až překvapivé souvislosti, které však do sebe zapadají s až neuvěřitelnou přesností a náhle se tak před námi vynořil skutečný průběh všech událostí, tak jak se doopravdy tehdy odehrály.

Pojďte se tedy konečně dozvědět, jak to tehdy doopravdy bylo.

Jaroslav Richtermoc
za tým autorů

Přenesme se tedy zpět o více jak jedno a půl století, kdy se započal psátí náš příběh.....

1879 Clarence A. Worrall (1857 - 1901) Američan českého původu, vlastním jménem Antonín Voral, v roce 1879 z ekonomických důvodů odjíždí do Ameriky. Bylo mu tehdy 22 let. Z počátku pracuje manuálně ve Filadelfii (Philadelphia, stát Pennsylvania) a občas si nechává patentovat drobné vynálezy například: zlepšení ukotvení trnu zavíracího špendlíku, bezpečnější uzávěr britvy, vylepšený smetáček, a pod.

O Antonínu Voralovi se z jeho života v Čechách podařilo zjistit jen jeho pravděpodobné datum narození. A sice při víceméně náhodném listování v Bibli z roku 1863, na: "Seznamu předplacených i objednaných výtiskův Jubilejní Biblí Páně, alfabeticky seřazeném" nacházíme v odstavci "Čechy, církve helvetského vyznání" předplatitele 1 ks výtisku Václava Voralu ze Spáleného Poříčí (Brennporitschen).

Tam jsme pak v záznamech místní farnosti objevili zápis o narození syna Antonína manželům Václavu Voralovi, domkáři ve Spáleném Poříčí a Annastazii Voralové, rozené Pazderkové, služebné tamtéž, v pondělí po Zvěstování P. Marie L.P. 1857.

Takže známe datum narození A.Voralu a víme odkud pochází, pokud jsou to tedy jeho rodiče. Další dokumenty se nedochovaly. Většinou totiž lehly popelem při požáru, nebo je vzala velká voda při povodni.

V pozůstatcích archivu CK policejního hejtmanství v Plzni se nám podařilo objevit fotografii A. Voralu z roku 1878, která byla připojena k žádosti o vystavení cestovního dokladu. Žádost však byla již skartována a zachovala se pouze fotografie se zadní popiskou A.Vorel)* Amerika.

)* Záměna písmena ve jméně Voral vznikla podle našeho soudu nekvalitní prací policejního úředníka, což bylo tenkrát běžné.)*

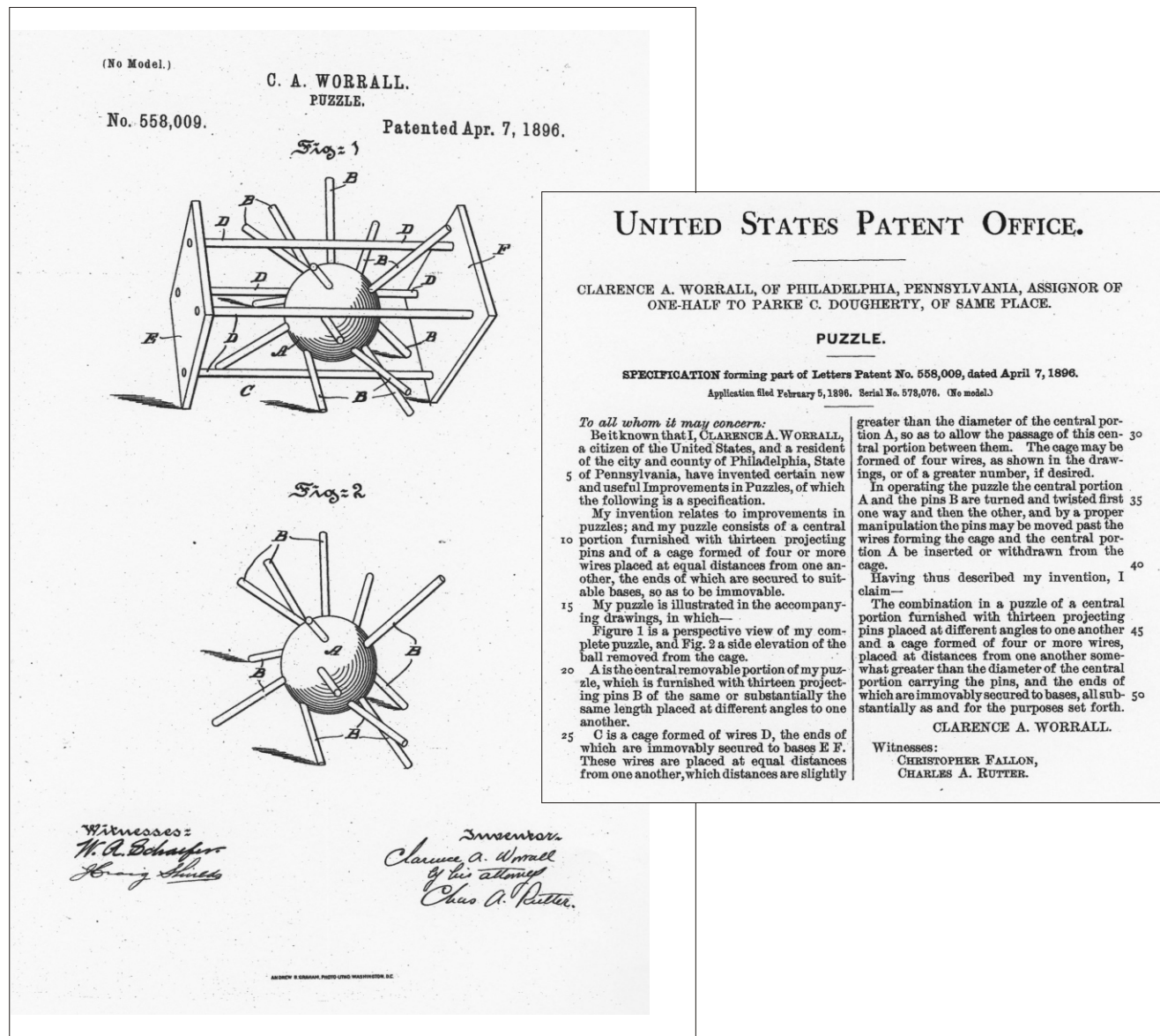
)** jedná se o takzvanou na úřadech tehdy všudypřítomnou österreichische schlamperei.

Antonín Voral na fotografii z roku 1878

1896 7.dubna, Clarence.A.Worrall si nechává patentovat v USA dřevěného ježka v kleci.

Autentický obrázek Worrallova patentu s výňatkem přeloženého textu, ve kterém je popis konstrukce hlavolamu. Všimněme si, že bez konkrétního návodu na vyjmutí ježka z klece.

A je centrální odnímatelná část mé skládačky, která je vybavena třinácti kolíky B stejné nebo v podstatě stejné délky, umístěných k sobě navzájem v různých úhlech. C je klec vytvořená z drátů D, jejichž konce jsou nepohyblivě připevněny k bázím E a F. Tyto dráty jsou umístěny ve stejných vzdálenostech od sebe.

Při provozování skládačky se centrální část A s 13ti kolíky obrací a otáčí na jednu nebo druhou stranu. Při správné manipulaci s kolíky se tyto pohybují kolem drátů, které tvoří klec až do vyjmutí nebo vložení zpět do klece.

Clarence A. Worrall

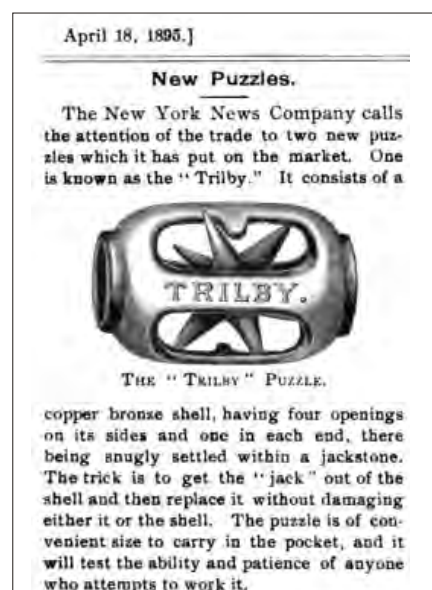
svědci : Christopher Fallon, Charles A. Butter

1897 je přijat zručný Čechoameričan do nedávno založeného Národního výzkumného centra pro letectví)* v Houstonu jako údržbář. Vynášené koše na odpadky mu slouží jako vydatný zdroj výsledků prováděných výzkumů v oblasti aviatiky.

O něco později uvidí podobný hlavolam, jaký si nechal před časem patentovat a který se už v té době vyrábí z kovu (TRILBY). Na základě této inspirace mění tvar klece svého původního ježka a vyrobí si v dílnách výzkumného centra jeho vylepšenou verzi z kovu (železa). Vnitřní kuličku s ostny ponechává, nyní je však rozšroubovatelná a Worrall v ní ukrývá základní teze létání a vztlakové vzorce, které získává v zaměstnání.

)* NAFA - National Association for Flight and Aviation (založeno r. 1895)
od roku 1915 NACA - National Advisory Committee for Aeronautics
pak (od r.1958) NASA - National Aeronautics and Space Administration

Obrázek ježka v kleci v novinách
The American Stationer z 18.dubna 1895

fotografie originálu The Trilby Puzzle

Obrázky ježka v kleci vyráběného firmou Trilby, podle kterých se C.A. Worrall inspiroval při výrobě svého železného ježka v kleci.

Na základě všech dostupných údajů o vzhledu ježka v kleci, tak jak ho vyrobil C.A. Worrall v roce 1898 až 1899, jsme vytvořili přesnou historickou rekonstrukci tohoto hlavolamu.

Výška hlavolamu je 79 mm, šířka 48 mm,
materiál železo tloušťka stěny 3mm,
kulička průměru 18,0 mm je rozšroubovatelná a má 12 různě dlouhých
kuželovitých ostnů,
váha celého hlavolamu je 185,65g.

1899 C.A.Worrall se spouští s míšenkou Marry Rose, která mu porodí dítě (syna) a zmizí v některém z nevěstinců v Texasu, kde se skrývá pod přezdívkou Rosemarry. Mimochodem, zde jí potkává v roce 1906 jakýsi Rudolf Friml, také Čech, který se do ní bláznivě zamiluje a zůstane kvůli ní v Americe, kde byl původně jen na zájezdu.

Fotografie Marry Rose
(příjmení neznáme)
matky Jana Tleskače
z pozůstalosti Rudolfa Frimla

1900 Worrall se musí sám starat o dítě a začne zanedbávat pracovní povinnosti do té míry, že je na sklonku roku 1900 ze zaměstnání propuštěn.

1901 počátkem roku se vrací C.A.Worrall téměř bez prostředků se synem do Čech (tehdy samozřejmě Rakouska - Uherska). Zde se snaží nechat si patentovat některé objevy v oblasti letectví, které provezl z USA v hlavolamu. Zde však naráží na zvláštnost a nepochopení rakousko - uherských českých úředníků, pro které jsou předkládané objevy příliš nepochopitelné a na tehdejší dobu až směšné. Tyto opakované nezdary ho přivedou do těžké finanční situace, navíc onemocní a osamocen bez pomoci umírá. Jediné, co po sobě synovi zanechá, je kovový ježek v kleci s dutinou plnou výpočtů a vzorců. Dvouletého chlapce najdou zatoulaného ve Stínadlech, dají ho do sirotčince a dostává úřední jméno Jan Tleskač.

Nejpodivnější na této události je to, že dítěti, které drželo neznámý předmět byl tento ponechán a za celou dobu, zejména v ranném dětství, mu nebyl zcizen. Jediné možné vysvětlení je, že za Rakousko - Uherska se asi tolik nekradlo.

Při pátrání, které by vedlo k objasnění okolností nalezení dvouletého chlapce a snaze jejich pravdivost doložit důvěryhodnými důkazy, nám bylo hned z počátku jasné, že taková příhoda, pokud by se vůbec udála, by rozhodně nezůstala jen tak bez zájmu masových médií. Zvlášť pro bulvární tisk by to bylo i dnes tučné sousto, a že už jsme na ledacos zvyklí.

Začali jsme tedy pátrat v tehdy velmi oblíbeném deníku *Národní listy* a to v ročnících odborně vědecky vytypovaných. Tam jsme ihned po podrobném přečtení ročníků 1895 - 1900, našli v ročníku 1901 hned dva stěžejní články, které na tuto událost reagují.

A sice v Národních listech z pátku 17.května bylo ve společenské rubrice otištěno i s obrázkem :

Vše co náleží ke křtu?

Včera v ranních hodinách ve městské části lidem Stínadla zvané, bylo jest možno v ulici viděti neveliký shluk lidí. Právě tam totiž docházelo ke křtu nedávno nalezeného, asi dvouletého chlapce. Že bylo v ten den světiti svátku Svatého Jana Nepomuckého, bylo mu jest dáno jméno Jan. Na všem by tolik divného nic nebylo, kdyby se křest odbyl jak jest zvykem v kostele. Sirootka však nemajetného museli pokřtiti na ulici, neb na poplatky nechtěl nikdo z místních přispěti.

V Národních listech ze čtvrtka 26. června téhož roku, jsme objevili pod čarou poněkud rozvleklý článek s názvem ***Kam s ním ?***

Jelikož autor článku často odbíhá od tématu, tak předkládáme alespoň stěžejní obsah článku, prezentovaný autentickými výňatky.

"Ač téměř na lůžko upoután, nedá mi než reagovati na smutný příběh, který mně včera vyprávěla moje posluhovačka, jež se každý den

Před dvěma měsíci v jisté městské části nalezený jest byl bezprizorný chlapec, který je doposud bez řádného zaopatření ponechán, neboť stejně jako....

Ctěná městská rada má na programu zasedání svém jen hašteření všeliké, čímž..... místo, aby smysluplným rozhodnutím chlapci zajistila řádné vychování ku prospěchu vlasti, jež by....."

Dále autor pokračuje v kritickém tónu, až to vypadá, že si spíše vyřizuje účty s městskou radou, než že mu leží na srdci osud osiřelého chlapce.

Například píše : " Některá rozhodnutí rady by přivedla i žebráka na mizinu" nebo dokonce, že "Mnozí radní, majíce na starosti jen prospěchu svého před obecným blahem, chovají se hůře než trhání."

Nakonec lituje, že : "20 srpna roku 1949 o půl jedné s poledne, Rakousko nebylo rozbořeno, protože ve svobodné zemi české, by se zajisté nic podobného státi nemohlo."

Pak uzavírá : "Kdybych mohl choditi, sám bych si na ně došlápl."

Autor článku je pro jistotu podepsán jen novinářskou značkou jn .

Myslím, že z faktů uvedených uvedených v obou člancích zcela zřetelně vyplývá, že je vyloučeno, aby se jednalo o někoho jiného než o malého Jana Tleskače. A že při takovém množství shodujících se detailů je zcela nemožná jakákoliv možná záměna.

Když už jsme měli pevný bod a věděli, kterým směrem se ubírat ve svém pátrání, bylo v podstatě jednoduché najít Tleskačovo školní foto od dosud žijícího potomka jednoho z jeho bývalých spolužáků.

Školní fotografie Jana Tleskače. Nedávno nalezená fotografie žáků 1.,2.,3. a čtvrté třídy obecné školy ve Stínadlech z roku 1908, kdy jí Jan Tleskač prokazatelně navštěvoval. Bohužel nevíme, který z žáků je Jan Tleskač. Ono, my totiž vlastně ani nevíme, zdali byl při fotografování vůbec přítomen.

Zde bych se chtěl ještě pozastavit nad nalezením a pojmenováním malého Tleskače, jak ho uvádí Miloš Dvorský ve své knize " Mýtus zvaný Stínadla.Údajně to popisuje J.Foglar v "nejstarším článku příběhu"(7,str.59,60) s odkazem že : " Výše uvedené informace poskytl J. Foglar v rámci sdělení, co odhalí IV. díl Stínadel, který však vlivem Foglarova úmrtí nebyl napsán."

Autor uvádí, že "Po výbuchu domu ve Stínadlech (možná ale i jinde !?) najdou lidé na ulici dítě v zavinovačce)*, zdá se, že jeho rodiče při výbuchu zahynuli,)** veškeré zařízení domácnosti se rozbilo. Chlapec prý měl na své zástěrce vyšíty text " Náš Jeník" a v ruce podivný hlavolam, ostnatou kovovou hvězdici uzavřenou do kovového pouzdra.

Malý Jeník vyrůstal v sirotčinci, a hrál si s hlavolamem a pokaždé, když se mu podařilo vyndat kovovou kouli z obalu, tleskal. Podle toho prý dostal jméno Tleskač.")***

)*dle odborné konzultace s lékařem, pediatrem Mudr. Aloisem Lázeňským, jsme byli ujištěni, že dvouleté dítě již chodí a mluví a zavinovačka se používá maximálně do půl roku jeho věku.

)**Je přinejmenším podivné, že exploduje dům a nikdo neví kdo tam bydlí. Když už ne sousedi, tak se jistě stačilo zeptat pošťáčky.

)** Vzhledem k tomu, že hlavolam měl, jak se všeobecně ví, velmi těžké řešení a nikdy se nikomu nepodařilo ježka z klece vyndat, ač se o to pokoušely celé generace. Je tedy zřejmé, že i kdyby měl chlapec výjimečné motorické schopnosti, mohlo by se mu ježka podařit vyjmout nejdříve ve čtyřech letech. Těžko lze uvěřit, že do té doby vyrůstal bezejmenný.

Takže na základě tohoto rozboru si dovoluji vyslovit domněnku, že tato teorie je silně nepravděpodobná, nebál bych se říci až scestná.

Jsou zde i jiné, bezesporu zajímavé teorie, řekl bych však, že neméně scestné, ale k těm se dostaneme později.

Ted' se však opět vraťme do skutečného průběhu událostí.

1911 13. května (v sobotu) nastává zlomový okamžik v Tleskačově životě. Sirotčinec jede se svými svěřenci na výlet do Velké Chuchle podívat se na koníčky. Pro většinu dětí je výlet zklamáním, neboť místo koní tam přistává jakési hlučící létající monstrum, přiletivší právě z Pardubic, ze kterého má většina dětí strach. Ne však malý Tleskač. Tomu se od tohoto dne zdají létací sny.

Jediná dobová fotografie tehdy dvanáctiletého Jana Tleskače (hoch vlevo v bílém ústavním oděvu), na něhož létací stroj zapůsobil tak silně, že nešel utrhnout od vrtule.

- 1913 je dán čtrnáctiletý J. Tleskač do učení k tehdy 32 letému zámečnickému mistrovi Mažňákovi.
- 1916 Tleskačovi je necelých 17 let, přivydělává si zvoněním v kostele Sv. Jakuba. Vynalézá a sestrojuje létající kolo. Použije přitom výpočty zanechané otcem. Kostelníkovi je v tu dobu 60 let. Mažňák, který je agentem tajné policie, (proto nebyl při mobilizaci odveden) vytuší na čem Tleskač pracuje a snaží se vynález získat pro bojové využití v armádě v právě probíhající 1. světové válce.
- 1916 21. října (sobota) zaviní Mažňák Tleskačovu smrt, velmi pravděpodobné je, že jde o vraždu. Vzhledem k jeho angažmá u tajné policie nebyla Tleskačova smrt nikdy vyšetřena. Hlavoлам byl přiložen k vyšetřovacím spisům a zapadl v policejních archívech.
- 1918 Mažňákovi se narodil syn Štěpán.
- 1925 Po válce, vymetajíc zatuchlinu RU mocnářství, objevila uklízečka Božena Moučková)* (rozená Ramouzová) ze Stínadel v archivu ježka a dala ho synovi k Vánocům. Ten ho později vyměnil s Velkým Vontem za stavebnici letadélka.

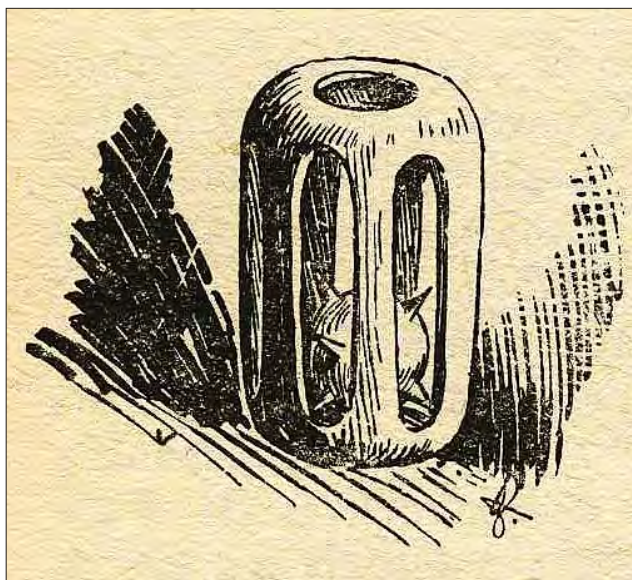
)* Tato postava je velmi důležitá. Je to dcera obchodníka Ramouze ze Stínadel, který prokazatelně znal Jana Tleskače (ten si u něj koupil kolo a náhradní díly, nakonec mu zůstal za kolo dlužen s tím, že mu ho do vánoc zaplatí, což už bohužel nestihl.) Ramouzová (Moučková, pak Veselá) si pamatuje na Jendu, který k nim často chodil a který se jí líbil, velmi dobře. Dokonce mu dávala tajně svačiny, když všechny peníze, které si vydělal, utratil u nich v obchodu za součástky a hamižný Mažňák ho týral hladem, aby zlomil jeho vůli. Ramouzová je totiž jedním z mála lidí, kteří měli Tleskačova ježka v ruce. Byla vlastně jeho objevitelem po dlouhém čase, čímž ho zachránila a umožnila tak vznik tohoto celého příběhu. Bez jejího přičinění by se po Tleskačově smrti již nic neudálo a Foglar by tak neměl o čem psát. Takže jí můžeme i odpustit, že ho vlastně ukradla.

Později pak v Roudnici vypráví upovídaná žena Foglarovi o Stínadlech, Tleskačovi, Vontech a o ježkovi. Foglar má v podstatě všechny stěžejní informace od ní. V románu, aby neprozradil skutečného informátora, dává spoustu informací do úst starého kostelníka. Ten v té době sice ještě žije, ale už nic nepamatuje, neb trpí těžkou sklerózou. Například na otázku Mirka Dušína zdali neví něco o ježkovi, ve skutečnosti odpoví "ale vím, vím hochu", (mávně unaveně rukou) "znám tě dobře, vždyť jsme se tolikrát viděli." (2. str. 34) Ramouzovou (Moučkovou) potkat nemohli, protože tou dobou už byla v Roudnici, takže zásadní informace museli RŠ získat od jejího otce, který si však nepřál být do příběhu s vraždou zapleten z důvodu možné negativní reklamy pro svojí prosperující firmu.

Obchod s koly a příslušenstvím Cyrila Ramouze ve Stínadlech v roce 1902. Před obchodem ve dveřích je majitel C. Ramouz se svou dcerkou Boženkou.

- 1927 Ježek v kleci slouží jako symbol Velkého Vonství, což se dozví i přes důkladné utajení starý Mažňák, pracující v té době pro čs. rozvědku a začne sprádat plán, jak se ho zmocnit.
- 1930 Božena Moučková ovdověla a přestěhovala se do Roudnice, kde se později vdala za výrobce hraček Ladislava Antonína Veselého.
- 1935 Rodinu Veselých navštěvuje často Jaroslav Foglar. Jak jsme již uvedli, vedou se řeči o ježkovi. Paní, která je ráda, že jí někdo poslouchá, neboť její manžel jí zanedbává jsa neustále ve své továrničce, kde navrhuje a vyrábí různé dětské hračky, vypráví dopodrobna u kávy vše Jaroslavu Foglarovi. Toho napadne, že by mohl příběh literárně zpracovat.
-

Obr.1

Obr.2

Ježek v kleci, tak jak ho popsala Foglarovi Božena Veselá. Žena se základním vzděláním bez technického nadání, neměla vůbec ponětí k čemu hračka slouží. Domnívala se totiž, že jde o nějaké chrastítko. Nepochopila, že pokud se musí dostat ježek z klece ven, musí být kulička bezpodmínečně menší, než největší její otvor. (Obr.1) Navíc si to za tu dobu, před kterou měla ježka v ruce ani pořádně nepamatovala.

Ani druhý pokus nebyl příliš úspěšný, kulička by sice otvorem prošla, ale byla zase tak malá, že i kdyby by rozšroubovatelná, nic by se do ní nevešlo. (Obr.2)

Jaroslav Foglar tyto věci samozřejmě musel vědět, ale nejspíše už mu bylo hloupé pořád chtít po Fišerovi, aby pořád něco předělával, tak to nechal, jak to bylo.

- 1935 L.A. Veselý se na základě popisu hlavolamu, jak si ho pamatovala jeho manželka, pokusil neúspěšně o výrobu kovového (mosazného) ježka v kleci. Ježek byl prý vyroben v několika málo exemplářích pro nabídku prodejcům hraček. Ti o něj však neprojevili zájem.
-

Roudnický ježek v kleci vyrobený L.A. Veselým v roce 1935

- 1937 podzim, odehrává se příběh, kdy Rychlé Šípy odhalí záhadu hlavolamu. Kostelníkov je 81 let. Starému Mažňákovi 56 let, má 19ti letého syna, kterého využívá k získání hlavolamu. Když už konečně hlavolam ukořistí, utopí ho ve stoce. Sám pak umírá na otravu bahnem.
- 1938 jaro, bývalý Velký Vont, který si říká Širokko, vyloví s několika přáteli (Emilem Hačíríkem a spol.) ježka ze stoky a irituje jím celá Stínadla. Stínadla se bouří do té míry, že musejí zasáhnout opět Rychlé šípy, aby zjednaly spravedlnost. Mladý Mažňák přes veškerou snahu (dokonce za něj nabízí i motocykl) ježka opět nezíská. RŠ dostávají ježka od zraněného Širokka. Při rozšroubování je však zjištěno, že plán létajícího kola je nadobro zničen vodou, která do kuličky prosákla, když ležel půl roku ve stoce. Ježka pak předají Vladislavu Dratušovi, který je 3. května 1938 zvolen Velkým Vontem.

Malý Velký Vont Širokko se svým kamarádem Emilem Hačiříkem (Dalekko) na fotografii někdy kolem roku 1923.

1938 podzim. Václav Rejholec získá jako zprostředkovatel od Vládi Dratuše ježka v kleci. Chce ho půjčit k obkreslení jistému cizímu chlapci (kterému se říká cizinec), který je v současné době na útěku z polepšovny a schovává se na Kocouřím hrádku, aby ho mohl vyrábět na prodej, výměnou za kompromitující materiály týkající se Dratušova otce. Nakonec jim obě seberou násilím RŠ a kořist předají V. Dratušovi. Ten složí vontský mandát a Velkým Vontem je zvolen Otakar Losna. Ten je také posledním známým držitelem ježka v kleci.

Zde je dokladový materiál velice chudý. Například o Václavu Rejholcovi se podařilo zjistit jen to, že měl sestru, která se v roce 1932 uchýtila u filmu.

O tajemném cizinci pak můžeme jen spekulovat, že byl nasazen na Velkého Vonta samotným L.A. Veselým, aby získal parametry skutečného ježka pro svou výrobu. Ale tato konstrukce je opravdu vetchá, neboť nejbližší výchovný ústav, ze kterého mohl chovanec utéci, se nachází až v Kostomlatech pod Milešovkou, což je od Roudnice poměrně daleko. Mohl tedy utéci jedině z nějakého ústavu v Praze a s L.A. Veselým být zkontaktován přes jeho nevlastního syna K.Moučku, který měl tou dobou již v Praze leteckou prodejnu.

Ale to jsou jen pouhé spekulace, ke kterým se my vědečtí pracovníci uchylujeme jen zřídka a když už, tak velice neradi.

- 1938 Mladý Moučka prodává obchod na prodej bicyklů, který zdědil po dědovi, a pořizuje si Leteckou prodejnu v Praze XII.
- 1939 Jaroslav Foglar začíná psát román Záhada Hlavolamu
- 1941 Ladislav Veselý vyrábí opět ježka, tentokrát dřevěnou verzi pro Mladého hlasatele. Ježky distribuuje jeho nevlastní syn M.K.Moučka.

Takhle bude vypadat „ježek v kleci“,

ZÁK. CHRÁN.

Melantrich

který — jako napodobeninu hlavolamu z našeho románu — vyrábí právě Letecká prodejna pro všechny naše čtenáře. Kus bude za 4 K. Objednávky jsou přijímány do 28. února, pak teprve budou hlavolamy rozesílány, abyste je dostali všichni najednou. Zda budou hlavolamy k dostání ještě po 28. únoru, nemůžeme zaručit. (Vizte případ knížky o „Rychlých šipech“, která se nedostala asi na 20.000 čtenářů.) Objednejte ještě dnes dopisem, do kterého vložte K 4.—. Dopis adresujte buď Administraci Mladého hlasatele, Praha II., Václavské nám. 36, nebo Letecké prodejně K. Moučka, Praha XII., Záhřebská 33. — Bude-li peníze posílat složenkou, tedy platte jen složenkou Letecké prodejny (číslo složenky 76.296), nikoliv složenkou Mladého hlasatele. Jestliže objednávejte dopisem a v dopisu píšete ještě o jiné věci, napište objednávku na zvláštní papír. Na oba papíry v dopise píšete vždy své jméno i přesnou adresu.

Archiv M. h.

Autentické výrobky firmy L.A. Veselý, distribuované K.Moučkou

1941 Ještě než přijde do prodeje, nachází tohoto ježka vypadlého z auta Josef Řachtan se svými kumpány a chce po Rychlých šípech získat návod na jeho vyndání. Ti nejenže nedokáží ježka vyndat, ale navíc jim ho zcizí. Toto drobné charakterové zakolísání je rychle překryto záchranou týraného psa.

Úryvek z kresleného seriálu Rychlé šípy. Jediný příběh, který je zcela přesně časově kotvitelný. Příhodu lze datovat do února roku 1941.

Podle našich výpočtů vznikl klub Rychlých šípů na jaře roku 1937. Vycházíme z toho, že jejich kreslené příběhy jsou seřazeny alespoň částečně chronologicky. Je samozřejmé, že tuto skutečnost musíme brát s jistou rezervou. V sedmém příběhu (1. I.sešit. str.13) Jsou totiž na velikonočním výletu a "nepomyslí si, že se budou v dubnu koupat. Chlapcům bylo v době vzniku klubu od 12 (Červenáček byl asi nejmladší) do 16 let (Mírek a Jarka). 8.září 1937 najdou mrtvého Maxmiliána Drápa. Pak zažijí první příběh ve Stínadlech.

V roce 1941, kdy končí vydávání Mladého hlasatele a tím pádem i příběhů o Rychlých šípech, je Červenáčkovi 16 let. Rychlonožka už je rok v učením a Mirkovi Dušínovi je 20 let. Vysoké školy jsou zavřeny, Dušín je totálně nasazen do říše, vrací se až po válce. To už všichni chlapi mají jiné starosti než klub RŠ. Zakládají rodiny, ty mladší zajímají více než klub děvčata.

1946 Jaroslav Foglar se vrací k psaní příběhu o Rychlých šípech, většina příběhu je "retro", některé si snad dokonce i vymýšlí.

1946 a nastávající léta, Rychlé šípy se sejdou občas na pivo a vzpomínají nad Foglarovými komixy na svoje mládí.

2003 V závěru ještě několik poznámek k románu Jaroslava Velínského (1932 - 2012), Poslední tajemství Jana T., vydaného v roce 2003.

Román je ve snaze přizpůsobit se peru Jaroslava Foglara napsán foglarovštěji, než by ho napsal sám Foglar.

V první části románu, kdy se sáhodlouze organizuje závod mezi stínadelskými a Druhou stranou (který se pak stejně neuskuteční), přehlédneme defilé všech postav známých z komixů o RŠ, včetně Haha-Bimbi a Tondy Pírka ze "šestnáctky"

Přes peripetie s krádeží kroniky RŠ, které vyústí k získání "pravého ježka v kleci - mosazného, jsme konečně vpraveni do děje. Ježek v kleci, kterého vylovil Širokko ze stoky byl totiž, tak jak to Velínský předkládá, falešný, vyrobil ho Ramouz podle zapůjčeného vzoru od JT, a to jen proto, aby ho nechal 20 let povalovat kdesi v dílně v krabici. On (Širokko) ho totiž nevylovil, ale našel ho tam v té krabici a jak už to tak s ježky bývá, okamžitě ho zcizil.

Vzledem ke zkušenostem s výrobou ježků v kleci jsme si ověřili, že tato je velice časově náročná a i zručný řemeslník by ho vyráběl za pomoci tehdejší dostupné technologie minimálně 3 dny. Lze pochybovat, že Ramouz neměl nic důležitějšího na práci.

Navíc zápletko se dvěma ježky je ještě horší, než ta se dvěma Dušíny.(3.str.104)

Přímo k mystifikaci čtenářů dochází v situaci, kdy autor nechává Jarku Metelku skládat obyčejný papír a přepočítávat měřítka výkresů a gramáž papíru, aby nakonec zjistil, že aby byl plán čitelný, musel by být v měřítku 1:2 !! což je 80×60 cm. (5.str.116)

Zatímco Jarka Metelka stále ještě překládá papír, aby ostatní přesvědčil, že plán létajícího kola uvnitř ježka nikdy být nemohl, zkusili jsme ho nakreslit na hedvábný papír, jak o něm mimochodem píše ve svém deníku Jan Tleskač a zjistili, že plán o velikosti 25×17 cm se do dutiny ježka pohodlně vejde, navíc je krásně čitelný. Měřítka jsme pro různé segmenty použili různá, tak jak by to jistě udělal šestnáctiletý Jan Tleskač, neškolený v technickém kreslení.

Myslím, že věrohodnější důkaz není možno předložit.

J.Velinský se též zabývá problematikou časového ukotvení příběhu záhady hlavolamu. Dobu Tleskačovy smrti určuje však mylně do roku 1913. Podle Teskačova deníku víme, že zemřel 21.10. v sobotu. V roce 1913 tento den vychází na úterý. V sobotu je to až v roce 1916, což je skutečný rok Tleskačovy smrti. Dobu příběhu záhady hlavolamu zasazuje pak do roku 1938, což je pozdě. Vzhledem k tomu, že to bylo na podzim, muselo to být o rok dříve (1937), aby se stačily odehrát následné příběhy do obsazení ČSR německou armádou v březnu roku 1939.

Z vlastní zkušenosti vím, že když nás v srpnu 1968 obsadily spřátelené armády, bydleli jsme tenkrát v Praze a bylo mi 10 let, tak mě naši dlouho nepustili z baráku na krok. Natož abych lital po nocích po Stínadlech.

V románu se dále musíme se shovívavostí přenést přes drobné, někdy i větší nepřesnosti, až nesmysly, kterých se spisovatel v hojné míře dopouští.

Například Cyril Ramouz měl jen jedno dítě a tou byla skutečně dcera, ovšem ne Martina, ale Růžena a v době příběhu (1938) jí bylo 42 let. Neměla bratra Vildu (byla jedináček), ale přítelkyni Vilmu. (Zde nejspíše autor chybně interpretoval ústní sdělení, nebo dokonce jde přímo o záměr pro vystavění fabule s novým sestrojitelem létajícího kola, kterým mohla jen těžko být Vilma vyučená jako kuchařka.)

J.Velínský (kapitán Kid) si ani zde neopomněl přihrát svou vodáckou polívečku námořní bitvou mezi RŠ a partou zloducha Mažňáka, kterého Mirek Dušín s Jarkou Metelkou zachrání před utonutím. Ten, jak se dá ostatně očekávat, místo vděku ještě vyhrožuje. Celá epizoda se odehrává na veliké řece, kterou je nesporně Vltava. V jednom z jejích ramen je dokonce zakotvena veliká nákladní loď, na které bydlí bezdomovec Ferry Trubač. Loď slouží jednak jako dílna pro výrobu létajícího kola kola č.2 a navíc jako letadlová loď s velkou palubou pro rozjezd a start tohoto kola. Vzhledem k tomu, že to bylo celé ve Stínadlech, musela by se tato táhnout bezpodmínečně přes celou Prahu až někam do Holešovic.

Pro nás je důležitá stat', kde se vysvětluje Tleskačův původ. V aktovce, kterou předal J.Tleskač Ramouzovi (toho celá léta nenapadlo se tam podívat), je plánec létajícího kola s datem 1913 (že je to omyl jsme už vysvětlili). Pak tam ještě RŠ najdou papírek s nápisem: " Prokop Kisbel geb.11 Nov.1897 ", což má být pravé jméno a narození Jana Tleskače. Samozřejmě i datum narození je chybné, neboť je odvozeno od chybného roku 1913. Jeho údajný otec, též Prokop Kisbel si nechal patentovat ježka 7.6.1899. Byl národnosti české, příslušný do Trenčína. V Trenčíně pak prý zjistili, že to byl zámečnický tovaryš, žena mu zemřela při porodu a on sám měl těžkou tuberkulózu, kvůli které byl nezaměstnaný. A k tomu malé dítě. Pak odjel s dítětem do Čech nechat si patentovat hlavolam. Den poté co Kisbel přihlásil patent 8.7.1899, nechal chlapce před dětským domovem, aby ho nenakazil a spáchal sebevraždu. Chlapci nechal jako dědictví patentovaný hlavolam.

Vidíme, že autor románu vymyslel příběh, který se sice v určitých pasážích částečně přibližuje skutečným událostem, ale je zřejmé, že při své práci nešel do hloubky jako my, aby odhalil a ukázal skutečné události té doby. Aniž bychom chtěli cokoli předjímat, myslíme si, že autor nevycházel z reálných badatelských podkladů a že se jen ve své fantazii občas náhodně "trefil" do skutečného děje. Jedná se o povrchní způsob interpretace historických faktů, který se mezi námi renomovanými vědci označuje jako systém zvaný : " I slepé kuře najde zrno."

Nicméně přesto, že děj místy ztrácí spád, jedná se o čtivý chlapecký román, opouštějící však často zákony logiky a tudíž pro seriózní výzkum zcela nepoužitelný.

Jediné na čem se s autorem shodnem, je míra stařecké demence kostelníkovy.

A jisté je jen to, že Tleskačův vynález zmizel navěky pod "buldozerem" času, takže vymyšlení druhého hlavolamu a objev plánu, podle kterého nejde nic sestrojít, mi připadá prakticky zbytečný.

A úplně nakonec ještě stručné vyjádření k amatérskému filmovému zpracování příběhu, tentokrát ne Rychlých šípů, ale dvou chlapců Štěpána a Jakuba, kteří nahradili RŠ asi z nedostatku herců ochotných se tohoto projektu zúčastnit. V románu ale figurují podle všeho klasické Rychlé šípy.

Film natočený podle románu Jaroslava Červinky- Grifina pravděpodobně bez větších autorských zásahů kopíruje literární předlohu)*, takže poskytuje celkem použitelný materiál k vytvoření objektivního pohledu na toto dílo.

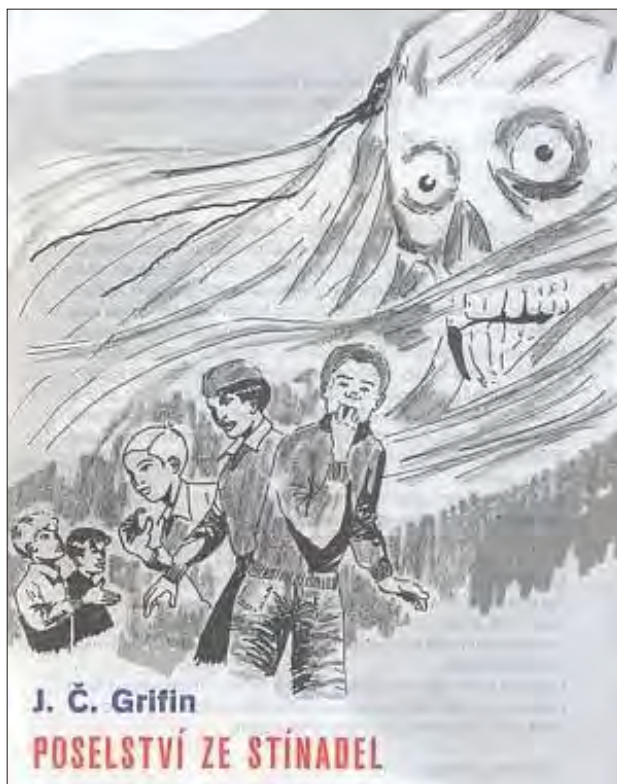
)* Literární předlohu jsme sice nečetli, ale z filmu je to více než zřejmé.

Román je v podstatě složen z několika různých příběhů, připomínající tu Foglarova Tajemství Velkého Vonta, jindy Velinského Poslední tajemství Jana T. a někdy úplně něco jiného. Když pomineme některé zbytečně sáhodlouhé pasáže, například když Otakar Losna posílá Štěpánovi a Jakubovi po částech, po několika kurýrech, kteří jsou vždy přepadeni zakuklenými Mažňákovci (Moskyty) velmi tajný zašifrovaný vzkaz, ve kterém je nakonec "aby za ním přišli", dostaneme se po zhruba hodině a půl sledování filmu (poměrně už dost vysílení) k pro nás nejdůležitější pasáži a sice když umírající Měcháček (strojní inženýr, výrobce hlavolamů vlastním jménem Ontl) vysvětluje, jak to bylo s Tleskačem. Cituji téměř doslova.:

"Bydleli jsme tenkrát ve velkém domě na Zderaze. Já, sestra, švagr a jejich osmi-měsíční syn Jiří. Ve sklepě jsem měl dílnu, tam jsem vyrobil hlavolam, který jsem nazval ježek v kleci, protože tak vypadal. Vše šlo poměrně dobře až do velikého neštěstí, které nás potkalo. Šel jsem s Jiříkem na procházku, spal v kočárku a měl u sebe právě ten hlavolam. Zašel jsem si něco koupit do krámků a když jsem vyšel, kočárek nikde. Policie nic nenašla." Pak říká, že se sestra pomátla a švagr mu přísahal pomstu. Ontl, vlastně Tleskačův strýc, synovce hledá, pak narazí na učně, který měl jeho hlavolam, ale přichází až 2 měsíce po jeho smrti. Ukazuje sešit s nákresem hlavolamů, ježků vyrobil 3 kusy !!! (zřejmě jen proto, aby mohlo v ději figurovat více falešných ježků.)

Dále pokračuje děj několika linkami. Mažňák sestrojuje létací kolo, které nelétá, kriminalista Vrána cosi vyšetřuje, Štěpána a Jakuba málem zabije nastražená výbušnina v domě na Zderaze a nakonec Š+J odhalí místního lidového léčitele Bínu, kterak v přestrojení za smrtku okrádá zemřelé.

Nás však nejvíce zajímá pojetí Tleskačova příběhu. Ten mi celý přijde vyloženě jen jako další z variací na dané téma, bez seriózních historických podkladů a vůbec bych se nebál zastávat takový názor, že je dokonce celý vymyšlený!

Na konec je třeba ocenit práci amatérských tvůrců i všech herců, protože dílo takového rozsahu s minimálními náklady by dneska někdo stěží realizoval.

Opravdu klobouk dolů! Už jen co se ti kluci naběhali! .

Epilog

S Rychlými šípy jsem se znal, tu a tam jsme zašli k Brázdům na "jedno". Byli to sympatičtí chlapíci. Jednou, to jsme trochu přebrali, se ke mně Mirek Dušín naklonil a ještě než spadl ze židle, mi řekl : " Vole, všechno je jinak !"

Tak nevím, co si o tom mám myslet.

